

DEJAN LAZIĆ

De pianist en de componist

Geboren in Zagreb, Kroatië, verhuisde hij met zijn piano en klarinet spelende ouders al snel naar Salzburg waar hij beide instrumenten en bovendien compositie studeerde aan het Mozarteum. Na vijftien jaar professioneel klarinet spelen hing hij dat instrument aan de wilgen, maar het componeren bleef hij trouw. Hij maakte furore met zijn pianoversie van het vioolconcert van Brahms en op zijn laatste CD is er een fantasievolle Mozartbewerking. De coronatijd voerde hem terug naar het componeren.

Corona heeft ook grote impact op je leven.

Sinds de zomer van 1989, toen ik voor het eerst naar Nederland kwam, heb ik nooit zo'n lange periode zonder concerten gehad, maar ik heb de tijd van de lockdown goed gebruikt, nieuw repertoire geleerd en veel gecomponeerd, van negen tot vijf! Je kunt ongelooflijk veel doen als je niet reist, maar het spelen en componeren is altijd hand in hand gegaan. Daarom ben ik blij dat er weer wat mogelijk was. Ik heb net in Hamburg in de Elbphilharmonie het Vijfde pianoconcert van Beethoven, gespeeld, vijf keer in 48 uur tijd! Wij produceren onzichtbare geluidsgolven die een emotionele en intellectuele respons oproepen bij het publiek en dat voel je. Het commercialisme en het socialiseren waren even weg. Er werd niet één keer gehoeft! Muziek is toch al zo abstract en met livestream is alles nog veel verder weg. We vierden Beethoven zoals het bedoeld is.

Je zou geen fulltime componist kunnen zijn?

Zelf spelen – contact met levende muziek – is voor een componist heel belangrijk. Alle grote componisten speelden een instrument. Aan de andere kant is het voor musici echt een les om als een com-

ponist voor een leeg vel papier te zitten. Componeren is muzikale yoga voor mij.

Je gaat nadenken over dingen die vanzelfsprekend lijken, maar het natuurlijk niet zijn. Beethovens Vijfde pianoconcert, waarom meteen de piano als solist, waarom Es groot, Heldentum, Eroïca? Waarom eigenlijk al die associaties en die labels?

Is het niet gewoon pure muziek?

Ja, voor mij wel. Beethoven wordt vaak geconceptualiseerd, maar zijn muziek overstijgt al die buitenmuzikale ideeën. Je kunt het niet koppelen aan Napoleon of de coronacrisis. Geen kanonnen van Napoleon die Wenen belagen maar gewoon pauken-slagen. Het is de vraag of Beethoven

zich zou kunnen indenken dat 200 jaar later de gezworen vijanden van toen, Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk, gebroederlijk zijn *Ode an die Freude* zouden zingen om hun Europese eenheid te vieren? Voor Chopin waren de herhaalde noten in zijn *Regendruppelprelude* gewoon herhaalde noten. De ware betekenis van muziek moeten we toch buiten ons zonnestelsel zoeken.

En hoe helpt de klarinettist de pianist?

Misschien nog wel meer dan de componist. Pianisten willen altijd klinken als een cello of een fluit, maar niemand vraagt ooit om meer als piano te klinken! We willen zingen en lijnen maken op een instrument met alleen maar hamertjes met een toon die – plok plok – snel verdwijnt. Het is heel interessant bij Von Weber, Mozart en Brahms, die zowel voor klarinet als piano schreven. Je ademt anders, het fraseren en zingen ontbreekt zo vaak bij pianisten. Natuurlijk is het moeilijk op de piano omdat we veel stemmen tegelijkertijd moeten spelen, je hebt het hele orkest in handen. En ik ben mijn Hongaarse leraren in de school van Bartók, Kodály, Dohnányi en Eötvös, zeer dankbaar omdat het niet alleen gaat over pianospelen, maar over muziek. Er is bij hen een unieke balans tussen het intellectueel begrijpen en de vertaling in een emotionele kwaliteit. Ze spreken liever in muzikale termen dan in poëtische vergezichten.

Dat doet me denken aan hoe Iván Fischer hier werkte in zijn masterclass in het Concertgebouw.

Ik heb veel met hem gespeeld en hij is met zijn orkest voor mij de Epifanie, de vervulling van alle muzikale wensen. Hij spreekt ook in

Een balans
tussen intellect
en emotie.

STEINWAY & SONS

THE MASTERPIECE OF CRAFTMANSHIP

EXCLUSIVE DISTRIBUTOR BELGIUM & THE NETHERLANDS
RUISELEDE - BRUSSELS - GENT - ANTWERPEN - LANAKEN - ALKMAAR (NL)

WWW.MAENE.BE

Warrant Holder
of the Belgian CourtBy Appointment to the Court
of the Netherlands

heel concrete muzikale parameters, wat betekent allegro con spirito of allegretto grazioso...

Eigenlijk komen die rollen allemaal terug in de bewerkingen die je maakt.

Ik hou van de transcriptie van the art of musical arrangement. We moeten de muziek levend houden en we zijn zo geïndoctrineerd met wat er allemaal wel of niet is toegestaan, maar we negeren daarbij de praktijk van voorbije eeuwen.

We denken vaak dat we slimmer zijn dan de mensen van tweehonderd jaar geleden. Op je laatste CD staat een bewerking van het laatste deel van Mozarts pianosonate in Bes KV 333 voor piano en strijkkwartet.

Het stuk vraagt erom, er is zelfs een cadens! Mozart hield zelf ook van bewerkingen. Het is trouwens mijn eerste kamermuziek-cd en opgenomen met vrienden met wie ik al dertig jaar samenspeel, al sinds mijn tijd in Salzburg.

Waarom niet met blazers?

De orkestversie met twee hobo's, twee hoorns en fagot hebben we al in 2018 in première gebracht. Nogmaals als je met respect, liefde

Respect, liefde en bewondering

en bewondering bewerkingen maakt, dan is er niets op tegen. *Erk König* heeft bij Liszt, zonder de woorden, mogelijk nog meer dramatiek, de *Schilderijtentoonstelling* van Ravel overtreft het origineel

misschien wel. Ik heb pas nog twee liederencycli van Richard Strauss bewerkt voor viool en piano. Trouwens ik kan me de *Rhapsodieën* van Brahms ook voorstellen gezongen door Elisabeth Schwarzkopf.

Respect, liefde en bewondering hoor ik zeker ook in jouw bewerking van het vioolconcert van Brahms, oftewel het derde pianoconcert.

Dank je! Het heeft me zes jaar bezig gehouden, om het zo te trans-formeren alsof het voor piano is geschreven. Ik moest het op een pianistieke manier opnieuw uitvinden. Ik hou misschien meer van dat concert dan veel violisten, want het was het allereerste concert dat ik hoorde, thuis op een plaat met Jascha Heifetz en Fritz Reiner. Ik herinner me nog zo goed hoe Heifetz de eerste noot van het langzame deel speelde als een flageolet, zoals Brahms het voorschrijft.

Heifetz is nog niet zo slecht.

Verbijsterend!

Je schrijft ook veel cadensen voor pianoconcerten van Beethoven bijvoorbeeld.

Ik improviseer wel, maar uiteindelijk schrijf ik de cadensen allemaal uit. Bij Mozart, Beethoven en Haydn moet je je beperken. Hoe ik de cadensen van Godowsky en Schnittke bijvoorbeeld ook bewonder, ik blijf dichter bij het origineel en bij mezelf. Ik probeer nooit te imiteren. Ik moedig studenten altijd aan om tenminste een paar motieven op te schrijven, waarmee je kunt spelen.

Ja, het materiaal is wel in orde.

Hij lacht. Ook ben ik steeds verbaasd dat je de verschillende thema's van een concert vaak kunt combineren, er is zoveel eenheid in die meesterwerken. Het publiek beseft niet hoe meesterlijk die stukken in elkaar zitten.

Maar dat hoeft toch ook niet.

Inderdaad, als je minder weet, dan kun je tenminste onbevangen luisteren. Wagner zei dat ook: als je als componist je werk doet, dan komt de rest vanzelf. Zo is het ook met architectuur, je bent onder de indruk van de piramides zonder dat je precies begrijpt hoe ze gebouwd zijn.

ERIC SCHOONES

www.dejanlazic.com
